

Maatilojen rahoitusjärjestelyjä valmisteleavan työryhmän loppuraportti

Maa- ja metsätalousministeriön työryhmämuistio 2017:1

Maa- ja metsätalousministeriön työryhmämuistio 1/2017

Maatilojen rahoitusjärjestelyjä valmistelevan työryhmän loppuraportti

Maa- ja metsätalousministeriö

ISBN PDF: 978-952-453-942-5

Taitto: Valtioneuvoston hallintoyksikkö, Teija Metsänperä

Helsinki 2017

Kuvailulehti

Julkaisija	Maa- ja metsätalousministeriö	16.2.2017	
Tekijät	Maatilojen rahoitusjärjestelyjä valmisteleva työryhmä, puheenjohtaja Esko Juvonen, sihteeri Sanna Koivumäki ja Mika Saari		
Julkaisun nimi	Maatilojen rahoitusjärjestelyjä valmistelevan työryhmän loppuraportti		
Julkaisusarjan nimi ja numero	Maa- ja metsätalousministeriön työryhmämuistio 1/2017		
Diaari/hankenumero	MMM021/2016	Teema	-
ISBN painettu		ISSN painettu	
ISBN PDF	978-952-453-942-5	ISSN PDF	1797-4011
URN-osoite	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-453-942-5		
Sivumäärä	30	Kieli	suomi
Asiasanat	maatalous, valtiontakaus, rahoitusjärjestely		
Tiivistelmä	<p>Maa- ja metsätalousministeriö asetti 12.4.2016 työryhmän, jonka tarkoituksena on ollut selvittää ja valmistella lainoituksen liittyviä keinoja maatilojen ajankohtaisten tilapäisten maksuvalmiusongelmien helpottamiseksi. Tehtävänä on ollut arvioida maksuvalmiuslainojen ja valtiontakauksen käyttökelpoisuutta sekä selvittää aiemmin myönnettyjen valtionlainojen ja korkotukilainojen lyhennysten maksamiseen liittyvien lykkäysmahdollisuuksien lisäämistä. Edellä mainittuja toimenpiteitä koskevat ehdotukset sisältyivät väliraporttiin, joka luovutettiin 31.5.2016. Lisäksi työryhmän tehtävänä on ollut tutkia investointeihin liittyvien takausmahdollisuuksien kehittämistarvetta. Näitä takauksia koskevat kehittämissuositukset sisältyvät tähän loppuraporttiin.</p> <p>Toimeksiantonsa mukaisesti työryhmä selvitti syksyllä 2016 kuluvan ja tulevan ohjelmakauden maatalouden investointeihin liittyvän takausjärjestelmän kehittämismahdollisuuksia. Osana toimeksiantoa työryhmä selvitti EU:n rahoitusvälineiden tarjoamia mahdollisuuksia maatalouden investointien rahoituksessa.</p> <p>Investointien keskikoko on ollut jatkuvassa kasvussa ja tilamäärän vähentyessä ja tuottavuuspaineiden noustessa kasvun ennakoidaan edelleen jatkuvan, minkä vuoksi työryhmä pitää erittäin tärkeänä, että maatalousinvestointien yhtenä rahoitusvälineenä on käytettävissä takausjärjestelmä, mikä helpottaisi maatalouden investointien rahoituksen järjestämistä. Työryhmä katsoo, että käynnissä olevan ohjelmakauden osalta olisi perusteltua säilyttää nykyinen maatilatalouden kehittämisrahaston (Makera) varoihin perustuva takausjärjestelmä, mutta järjestelmää tulisi kuitenkin kehittää. Samalla tulisi kiinnittää huomiota siihen, että takauksia myöntävien tahojen osaamisen kehittämisestä huolehditaan tulevassa hallinnon uudistuksessa. Kun valmistaudutaan koko rakennetukijärjestelmän uudistukseen tulevalle ohjelmakaudelle, osana rakennetoimenpiteiden kokonaisuutta on tarkasteltava myös EU:n rahoitusvälineiden käyttöön ottoa ja lisättävä niihin liittyvää osaamista sekä arvioitava niiden käyttöön oton vaikutuksia tutkimuksen avulla.</p>		
Kustantaja	Maa- ja metsätalousministeriö		
Julkaisun myynti/ jakaja	Sähköinen versio: julkaisut.valtioneuvosto.fi Julkaisumyynti: julkaisutilaukset.valtioneuvosto.fi		

Presentationsblad

Utgivare	Jord- och skogsbruksministeriet	16.2.2017	
Författare	Arbetsgruppen som bereder finansieringsarrangemang för gårdarna, ordförande Esko Juvonen, sekreterare Sanna Koivumäki och Mika Saari		
Publikationens titel	Slutrapport av arbetsgruppen som bereder finansieringsarrangemang för gårdarna		
Publikationsseriens namn och nummer	Jord- och skogsbruksministeriets arbetsgruppspromemoria 2017:1		
Diarie-/ projektnummer	MMM021/2016	Tema	
ISBN tryckt		ISSN tryckt	
ISBN PDF	978-952-453-942-5	ISSN PDF	1797-4011
URN-adress	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-453-942-5		
Sidantal	30	Språk	finska
Nyckelord	jordbruk, statsgaranti, finansieringsarrangemang		
Referat	<p>Jord- och skogsbruksministeriet tillsatte 12.4.2016 en arbetsgrupp för att utreda och bereda mekanismer med anknytning till lånefinansiering för att lindra akuta, tillfälliga likviditetsproblem på gårdarna. Uppdraget gick ut på att bedöma relevansen av likviditetslån och statsgarantier samt att utreda möjligheterna att bevilja flera amorteringsfria år för tidigare beviljade statslån och räntestödslån. Förslagen avseende ovan nämnda åtgärder inkluderades i mellanrapporten som överlämnades 31.5.2016. Dessutom skulle arbetsgruppen undersöka behovet av att utveckla garantimöjligheterna relaterade till investeringar. Utvecklingsförslagen avseende dessa garantier ingår i denna slutrapport.</p> <p>I enlighet med uppdraget utredde arbetsgruppen hösten 2016 möjligheterna att utveckla garantisystemet för jordbruksinvesteringar under den pågående och den följande programperioden. Arbetsgruppen utredde vilka möjligheter att stödja finansieringen av jordbruksinvesteringar som möjliggörs av EU:s finansieringsmekanismer.</p> <p>Den genomsnittliga storleken på investeringarna har ökat hela tiden, och eftersom antalet gårdar minskar medan produktivitetstrycket ökar väntas tillväxten fortsätta. Därför anser arbetsgruppen att det är mycket viktigt att en finansieringsmekanism för jordbruksinvesteringar utgörs av garantisystemet, vilket gör det lättare att ordna finansiering för jordbruksinvesteringar. När det gäller den pågående programperioden anser arbetsgruppen att det vore motiverat att bevara det befintliga garantisystemet som baserar sig på de tillgångar som gårdsbrukets utvecklingsfond (Makera) har, men systemet borde dock vidareutvecklas. Samtidigt borde uppmärksamhet fästas vid utvecklingen av kompetensen hos de instanser som beviljar garantier i den kommande reformen av förvaltningen. Vid förberedelserna för reformen av hela strukturstödssystemet för den kommande programperioden gäller det att i anslutning till strukturåtgärdshelheten även granska införandet av EU:s finansieringsmekanismer och öka kunskapen om dem samt bedöma konsekvenserna av införandet med hjälp av forskning.</p>		
Förläggare	Jord- och skogsbruksministeriet		
Distribution / beställningar	Elektronisk version: julkaisut.valtioneuvosto.fi Beställningar: julkaisutilaukset.valtioneuvosto.fi		

Sisältö

Maa- ja metsätalousministeriölle	7
1. Maatilojen investointeihin liittyvät valtiontakaukset ohjelmakaudella 2014–2020	9
Euroopan unionin lainsäädäntö	9
Kansallinen lainsäädäntö	11
2. Maatalousinvestointien kehitysnäkymät ja kehittämistarpeet	13
Tila- ja tuotantorakenteen kehitys	13
Investointien koon kasvu	16
Hankkeille myönnetyt takaukset	17
Tilojen velkaantuneisuus.....	18
3. Kehittämisvaihtoehdot	20
Makerasta rahoitettava takausjärjestelmä.....	20
Finnveran takausmahdollisuudet maatalousinvestointien rahoittamiseen	22
Euroopan unionin rahoitusvälineet ja rahastot.....	23
4. Ehdotukset	25

MAA- JA METSÄTALOUSMINISTERIÖLLE

Maa- ja metsätalousministeriö asetti 12.4.2016 työryhmän, jonka tarkoituksena oli selvittää lainoitukseen liittyviä keinoja maatilojen ajankohtaisten maksuvalmiusongelmien helpottamiseksi ja investointirahoituksen edistämiseksi. Työryhmän alkuperäinen toimikausi oli 12.4.2016–30.9.2016, mutta toimikautta pidennettiin 31.1.2017 saakka.

Työryhmän tehtävänä oli arvioida maksuvalmiuslainojen ja valtiontakausten käyttökelpoisuutta ajankohtaisten rahoitusongelmien hoidossa sekä selvittää aiemmin myönnettyjen valtionlainojen ja korkotukilainojen lyhennysten maksamisen lykkäysmahdollisuuksien lisäämistä keinona tilapäisten taloudellisten vaikeuksien lieventämiseksi. Lainojen maksuhelpotuksia sekä maksuvalmiuslainoitukseen liittyvää valtiontakausta koskevat ehdotukset oli tehtävä 31.5.2016 mennessä. Lisäksi työryhmän tuli tutkia maatilojen investointien taakasmahdollisuuksien kehittämistä, joita koskeva ehdotus oli tehtävä 31.1.2017 mennessä.

Työryhmän puheenjohtajaksi nimettiin maatalousneuvos Esko Juvonen (maa- ja metsätalousministeriö). Työryhmän jäseniksi nimettiin budjettineuvos Elina Selinheimo (valtiovarainministeriö), yksikönjohtaja Esko Leinonen (Maaseutuvirasto), rahoituspäällikkö Laila Luoma (Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus), maatalousjohtaja Minna-Mari Kaila, varajäsenenään tiimipäällikkö Juha Lappalainen (Maa- ja metsätaloustuottajien Keskusliitto MTK ry), puheenjohtaja Holger Falck, varajäsenenään toiminnanjohtaja Johan Åberg (Svenska lantbruksproducenternas centralförbund SLC r.f.), myyntipäällikkö Esa Ala-Kantti, varajäsenenään myyntipäällikkö Kukka Backman (OP ryhmä), johtaja Timo Kalliomäki (Nordea Pankki Suomi Oyj), toimitusjohtaja Sami Iltanen (Säästöpankki-ryhmä), maatalousneuvos Arja-Leena Kirvesniemi, varajäsenenään maatalousekonomisti Pekka Pihamaa (maa- ja metsätalousministeriö), maatalousylitarkastaja Sanna Koivumäki (maa- ja metsätalousministeriö) ja vanhempi hallitussihteeri Mika Saari (maa- ja metsätalousministeriö). Työryhmän sihteerinä toimivat Sanna Koivumäki ja Mika Saari. Minna-Mari Kailan siirryttyä toisiin tehtäviin 1.1.2017 alkaen työryhmän varsinaisena jäsenenä jatkoi Juha Lappalainen. Työryhmä on kokoontunut loppuraportin jättämiseen mennessä 12 kertaa.

Työryhmä ehdotti 31 päivänä toukokuuta 2016 luovutetussa väliraportissaan (Maa- ja metsätalousministeriön työryhmämuistio 2016:2, ISSN 1797-4011, verkkojulkaisu) uusien,

vuosina 2016 ja 2017 myönnettävien valtiontakausten käyttöönottoa pankkien myöntämille maksuvalmiuslainoille. Lisäksi väliraportissa ehdotetaan jo myönnettyjen lainojen maksulykkäysmahdollisuuksien lisäämistä. Väliraporttiin perustuvan hallituksen esityksen pohjalta annettu laki (922/2016) tuli voimaan 16.11.2016.

Työryhmän loppuraportti sisältää ehdotuksia kuluvan ja tulevan ohjelmakauden maatalouden investointitukiiin liittyvän takausjärjestelmän kehittämiseksi entistä paremmin maatalojen tuotavuutta, ympäristön tilaa sekä ympäristön ja eläinten hyvinvointia parantaviin investointeihin kannustavaksi sekä viljelijöiden ja hallinnon kannalta nykyistä yksinkertaisemmaksi.

Työryhmä luovuttaa kunnioittaen loppuraporttinsa maa- ja metsätalousministeriölle.

Helsingissä 31 päivänä tammikuuta 2017

Esko Juvonen

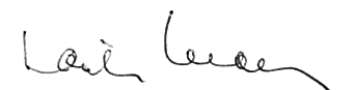

Esa Ala-Kantti

Sanna Koivumäki

Holger Falck

Esko Leinonen

Sami Iltanen

Laila Luoma

Juha Lappalainen

Mika Saari

Timo Kalliomäki

Elina Selinheimo

Arja-Leena Kirvesniemi

1. Maatilojen investointeihin liittyvät valtiontakaukset ohjelmakaudella 2014–2020

Euroopan unionin lainsäädäntö

Valtiontakaus osana maatalouden investointitukea on mahdollista myöntää avustuksen ja korkotukilainan korkotuen lisäksi tai erikseen. Takauksen myöntäminen on mahdollista komission päätöksellään (K2014/9906) hyväksymän maaseudun kehittämisohjelman mukaisesti. Maaseudun kehittämisohjelma puolestaan perustuu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseen (EU) N:o 1303/2013 (yleisasetus), (EU) N:o 1305/2013 (maaseutuasetus) ja (EU) N:o 1306/2013 (horisontaalasetus) sekä niiden nojalla annettuihin komission delegoituihin ja täytäntöönpanoasetuksiin.

Investointituen valtiontakaukseen sisältyvän tukielementin laskennassa noudatetaan komission takaustiedonantoon (2008/C 155/02) perustuvaa, erillisen valtiontuki-ilmoituksen mukaista komission päätöksellään (K2011/1321) hyväksymää laskentamenetelmää. Hyväksytyyn laskentamenetelmän mukaisia valtiontakauksia on mahdollista myöntää vuoden 2025 loppuun asti, ellei voimassa olevaa takaustiedonantoa muuteta siten, ettei kyseistä menetelmä enää voida soveltaa.

Takaustiedonanto on horisontaalinen valtiontukisääntö ja sitä sovelletaan myös muilla aloilla kuin maataloudessa. Takaus ei voi kattaa enempää kuin 80 prosenttia takauksen kohteena olevan lainan määrästä. Takaustiedonannon mukaista takausta ei saa myöntää EU:n valtiontukisäännöissä tarkoitettulle vaikeuksissa oleville yrityksille. Tiedonanto sisältää kriteerit siitä, milloin takausjärjestelmä ei sisällä valtiontukea ja siitä, milloin takaus katsotaan valtiontueksi ja miten valtiontuen osuus tällöin määritellään. Periaate on, että valtiontueksi katsotaan takauksen oikean markkinahinnan ja todellisuudessa maksetun hinnan välinen erotus. Avustusekvivalentti lasketaan sen varmistamiseksi, että takausjärjestelmän

puitteissa myönnetty kokonaistuki vastaa sitä rahamäärää, jonka viranomaiset maksavat järjestelmän vajauksen kattamiseksi.

Takaustiedonanto myös määrittelee, miten erilaisia arviointimenettelyjä voidaan käyttää takaukseen sisältyvän tuen osuutta laskettaessa. Nykyisessä maatalan investointituen takausjärjestelmässä takausmaksu perustuu kiinteään maksuun, jossa otetaan huomioon takausjärjestelmästä aiheutuvat hallinnolliset kustannukset ja järjestelmään sisältyvä riski.

Valtiontakausten käyttö maataloudessa muuten kuin osana kehittämissuunnitelmassa hyväksyttynä tukea on mahdollista myös maatalouden valtiontukisääntöjen perusteella. Investointeihin liittyvää takausta on mahdollista myöntää maatalousalan de minimis -asetuksen (EU) N:o 1408/2013, maatalousalan ryhmäpoikkeusasetuksen (EU) N:o 702/2014 tai maatalousalan valtiontuen suuntaviivojen 2014–2020 (2014/C 204/01) mukaisesti. Myös tällöin takaukseen sisältyvän tuen laskennan on perustuttava joko komission erikseen hyväksymään valtiontuki-ilmoitukseen tai komission asetusten mukaiseen menetelmään esimerkiksi takauksen kohteena olevan lainamäärän ja takauksen keston perusteella.

Edellä mainitun ohjelmaperusteisen tuen ohella rahoitusta maatalouden investointeihin olisi mahdollista myöntää EU:n rahoitusvälineiden kautta. Myös maatalousrahaston rahoittamia toimenpiteitä koskevista rahoitusvälineistä säädetään yleisasetuksen (EU) N:o 1303/2013 IV osastossa ja mainitun asetuksen nojalla annetussa delegoidussa asetuksessa (EU) N:o 480/2014. Yleisemmällä tasolla rahoitusvälineistä säädetään EU:n varainhoitoasetuksessa (EU) N:o 966/2012 ja sen nojalla annetussa delegoidussa asetuksessa (EU) N:o 1268/2012.

Osana yhteisen maatalouspolitiikan yksinkertaistamista komissio julkaisi syyskuussa 2016 ehdotuksen ns. Omnibus -asetukseksi, jolla muutettaisiin useita kuluva ohjelmakauden tukijärjestelmiä koskevia EU-säännöksiä, mukaan luettuna edellä mainitut yleisasetus, maaseutuasetus ja horisontaalasetus. Maaseutuasetusta ehdotetaan muutettavaksi mm. siten, että rahoitusvälineitä koskevia säännöksiä yksinkertaistettaisiin ja yhdenmukaistettaisiin muiden EU-rahastojen menettelyjen kanssa. Tarkoituksena on edistää rahoitusvälineiden käyttöä maatalousalalla ja helpottaa rahoituslähteiden löytymistä maatalousyrittäjien hankkeisiin, erityisesti nuorten viljelijöiden osalta. Komission tavoitteena on, että ehdotetut muutokset olisivat voimassa vuoden 2018 alussa.

Euroopan strategisten investointien rahaston (ESIR) ja Euroopan investointipankin (EIP) roolista osana rahoitusvälineitä säädetään Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksissa (EU) N:o 1316/2013 ja 2015/1017. Tähän EIB -ryhmän (Euroopan investointipankki ja Euroopan investointirahasto) toimintamalliin perustuva pk-yritysaliteohjelma on otettu käyttöön Suomessa vuonna 2016 työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalalla. Vastaavaa toimintamallia olisi mahdollista soveltaa myös maaseudun kehittämissuunnitelman mukaisten investointien rahoituslähteenä.

Tavanomaisesti maatalouden investointeja koskeva EU-lainsäädäntö ja valtiontukisäännöt ovat olleet voimassa ohjelmakauden ajan, minkä vuoksi on todennäköistä, että sääntely uudistetaan vuonna 2021 alkavalle ohjelmakaudelle. Tulevan EU-sääntelyn mahdollisista sisällöllisistä muutoksista ei ole tietoa työryhmän toimikauden päättyessä, mutta nykyisen kehityssuunnan perusteella voidaan arvioida, että jatkossa rahoitusvälineiden merkitys elinkeinotoiminnan rahoituksessa lisääntyy, samoin kuin pyrkimys elinkeinoja koskevan sääntelyn yksinkertaistamiseksi korostuu entisestään. Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 107–109 artiklaan perustuvien valtiontukisääntöjen peruseriaatteisiin, myöskään valtiontakausten osalta, ei kuitenkaan lähtökohtaisesti ole odotettavissa suurempia muutoksia.

Kansallinen lainsäädäntö

Maatalousinvestointien valtiontakausten myöntämisen yleisistä ehdoista, menettelyistä ja takauksen sisältyvän tuen huomioimisesta muussa investointituessa säädetään maatalouden rakennetuista annetussa laissa (1476/2007), *jäljempänä rakennetukilaki*, sekä sen nojalla annetussa valtioneuvoston asetuksessa maatalouden rakennetusta (240/2015) ja valtioneuvoston asetuksessa maatalouden investointituen kohdentamisesta (241/2015). Voimassa olevan lainsäädännön mukaisten valtiontakausten ehdot ja menettelyt ovat liitteessä 1. Näiden ehtojen lisäksi takauksen myöntäminen edellyttää, että tukea hakeva maatalousyrittäjä ja tuettava toimenpide täyttävät muut investointituen myöntämisen edellytykset.

Investointitukeen liittyvä valtiontakaus voidaan myöntää maatilatalouden kehittämisrahaston, *jäljempänä Makera*, käyttösuunnitelmassa vuosittain vahvistetun enimmäismäärän rajoissa. Rakennetukilain mukaista valtiontakausta on mahdollista myöntää kasvihuone- ja kotieläintuotantoa sekä turkistaloutta harjoittavien yritysten investointeihin. Takauskohteet ja investointituen enimmäismäärät on määritelty ohjelmakauden rakennetukijärjestelmää valmistelleessa työryhmässä tarkoitukseen käytettävissä olevan rahoituskehyksen puitteissa. EU:n lainsäädäntö ei aseta estettä sille, että valtiontakaukset koskisivat myös muita kuin edellä mainittuja investointituen kohteita.

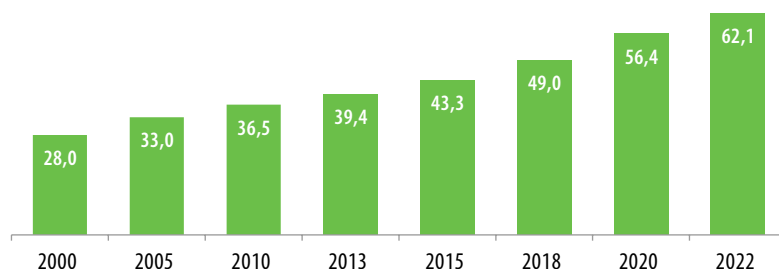
Rakennetukilain mukaisten valtiontakausten lisäksi osalle maatalouden tuotantosuunnista voidaan myöntää takausta työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalalla Finnvera Oyj:n toimesta. Finnvera Oyj ei kilpaile pankkien kanssa, vaan täydentää yksityisen sektorin rahoituspalveluja jakamalla yritysten rahoittamiseen liittyvää riskiä. Valtion erityisrahoitusyhtiön luotto-, takaus- ja pääomasijoitustoiminnasta annetun lain (445/1998) 2 §:n mukaan erityisrahoitusyhtiö ei kuitenkaan voi kohdistaa rahoituspalveluitaan metsätalouteen eikä maatalouteen kuuluvaan peltoviljelyyn tai karjatalouteen.

On todennäköistä, että tulevan ohjelmakauden EU-lainsäädännön ja uuden maaseudun kehittämisohjelman vuoksi myös kansalliset maatalouden investointituesta annetut säännökset uudistetaan kokonaan tulevalle ohjelmakaudelle. Toimintaympäristön muuttuessa säännöksiä valmisteltaessa on välttämätöntä kiinnittää huomiota tukijärjestelmän ehtojen ja menettelyjen yksinkertaistamiseen elinkeinonharjoittajien ja viranomaisten hallinnollisen taakan vähentämiseksi.

2. Maatalousinvestointien kehitysnäkymät ja kehittämistarpeet

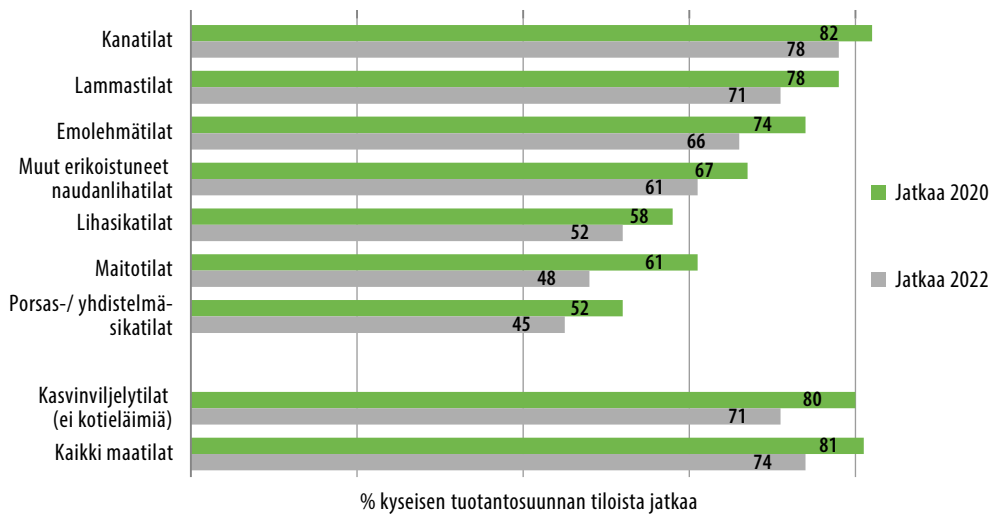
Tila- ja tuotantorakenteen kehitys

Suomen Gallup Elintarviketieto Oy:n tekemän maatilojen kehitysnäkymiä koskeneen haastattelututkimuksen mukaan maatilojen lukumäärä vuonna 2022 olisi noin 37 100, mikä olisi 30 prosenttia vähemmän kuin vuonna 2015. Maatilojen keskipeltoala nousisi tänä aikana 62 hehtaariin.

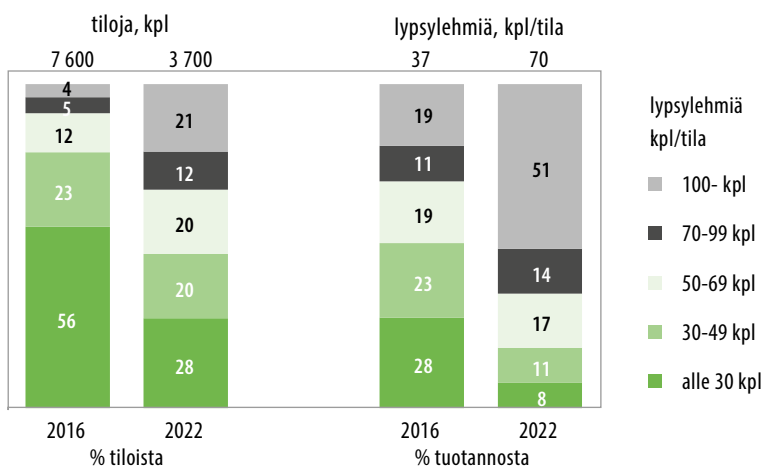
Kuvio 1. Tilojen keskikoon kehitys vuosina 2000–2015 ja ennakoitu kehitys vuosina 2018–2022, hehtaaria.

Kyselyn mukaan kaikesta kotieläintuotannosta luopuisi yli kolmannes tuottajista vuoden 2022 loppuun mennessä. Samaan aikaan maitotiloista tuotantonsa lopettaisi hieman yli puolet, porsaita tuottavista tiloista 65 prosenttia ja lihasikatioista 48 prosenttia. Vähiten luopumisia olisi kananmunia tuottavilla tiloilla, joista noin viidennes aikoo lopettaa vuoden 2022 loppuun mennessä. Luopuminen on suurinta kotieläinmäärältään ja peltoalaltaan pienillä tiloilla. Kasvinviljelytiloista kuitenkin vain 30 prosenttia aikoo lopettaa vuoden 2022 loppuun mennessä siitä huolimatta, että näiden tilojen keskimääräinen koko peltoalalla mitattuna on huomattavasti pienempi kuin kotieläintiloilla.

Kuvio 2. Tuotannon jatkamissuunnitelmat tuotantosuunnittain
(Lähde: Suomen Gallup Elintarviketieto Oy).

Vuonna 2022 lypsylehmistä yli puolet olisi sellaisilla maatiloilla, joilla on vähintään 100 lehmää. Näiden maitotilojen osuus kaikista maitotiloista olisi noin viidennes. Vuonna 2016 viidennes kaikista lehmistä on yli 100 lehmän maatiloilla ja näiden maitotilojen osuus kaikista maitotiloista on vain 4 prosenttia. Siten muutos tulee olemaan suuri, jos viljelijöiden suunnitelmat toteutuvat.

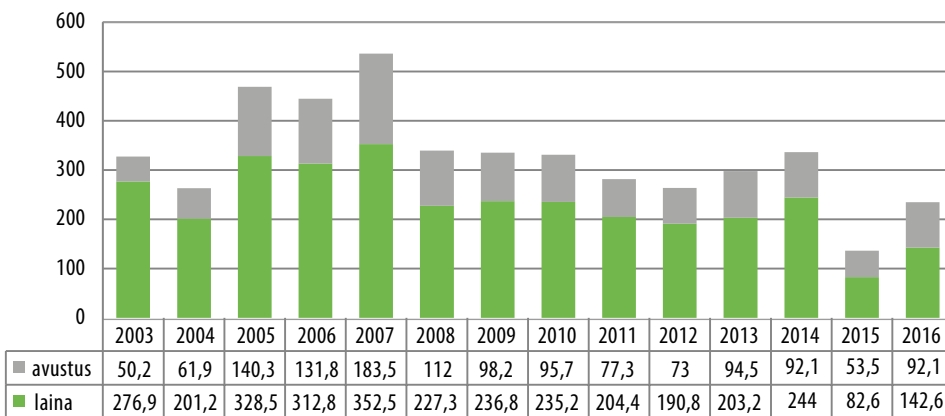
Kuvio 3. Maitotilojen tuotantorakenne-ennuste vuoteen 2022
(Lähde: Suomen Gallup Elintarviketieto Oy) .

Maatalousinvestointien ja tilanpidon aloittamisen tukeminen

Investointituen kohteena olleiden hankkeiden kustannusarviot ovat olleet keskimäärin 450 miljoonaa euroa vuodessa. Tilanpidon aloittamistukeen liittyvät maatilojen hankintakustannukset ovat olleet PTT:n ja MTT:n (nykyisin Luonnonvarakeskus) vuonna 2010 tekemän selvityksen mukaan noin 150 miljoonaa euroa vuodessa viime vuosikymmenellä. Maan hinta on noussut viime vuosiin asti, mikä lisää tilanpidon aloittamiseen liittyvää rahoitustarvetta.

Seuraavassa kuviossa on esitetty maatalouden investointi- ja aloitustukena myönnetty avustukset ja korkotukilainat vuosilta 2003–2016 miljoonina euroina

Kuvio 4. Maatalouden investointi- ja aloitustuet vuosina 2003–2016.

Vuosina 2004–2014 myönnettyjen investointiavustusten määrä on ollut keskimäärin 97 miljoonaa euroa vuodessa ja investointeihin myönnettyjen korkotuki- ja valtionlainojen määrä keskimäärin 210 miljoonaa euroa vuodessa. Investointiavustuksen määrä on vaihdellut vuosina 2010–2014 54 miljoonasta eurosta 95 miljoonaan euroon.

Taulukko 1. Investointihankkeiden kustannukset ja hankkeille myönnetty tuki vuosina 2004-2014.

Rakennus- ja irtaimistoinvestointien kustannukset ja investointiavustus sekä tuetut lainat vuosina 2004–2014

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
	meur	meur	meur	meur	meur	meur	meur	meur	meur	meur	meur
Kokonaiskustannus, tuen perusteena	377	509	775	906	538	464	317	378	219	283	191
Avustus	68	123	142	187	109	98	79	79	56	73	53
Korkotukilaina	153	181	319	354	229	237	174	204	127	140	101
Valtionlaina	60,7	4,9	4,6	1,5	0,9	2,1	2,2	1,7	1,4	1,6	1,3
Korkotuki- ja valtionlainaa yhteensä	213	186	323	355	230	239	177	206	129	142	102

Investointien koon kasvu

Yrittäjän omien vakuuksien riittävyyteen investointien yhteydessä vaikuttaa erityisesti se, kuinka isoa investointia suunnitellaan suhteessa maatilan aiempaan kokoon. Investointien keskikoko on ollut jatkuvassa kasvussa ja tilamäärän vähentyessä ja tuottavuuspaineiden noustessa kasvun ennakoidaan edelleen jatkuvan, mikä entisestään korostaa tilan ulkopuolisten takausten tarvetta ja merkitystä. Uusien tuotantorakennusten koko on keskimäärin noin kaksinkertainen maatilan aiemman tuotantorakennuksen kokoon nähden, mutta huomattavasti suurempiakin hankkeita toteutetaan.

Maitotilojen uusista eläinpaikoista lähes 60 prosenttia toteutetaan investoinneissa, joiden kustannus on vähintään 500 000 euroa. Noin neljänneksessä hankkeista investointikustannus on yli 1 000 000 euroa. Lypsykarjarakennusinvestointien hankekohtaiset kustannukset ovat olleet 2010 -luvulla yleensä 600 000–900 000 euroa ja sika- ja lihasiipikarjatiloiilla 800 000–1 000 000 euroa.

Vuonna 2022 lihanaudoista lähes 60 prosenttia arvioidaan olevan sellaisilla tiloilla, joilla kasvatusta paikkoja on vähintään 300. Tällä hetkellä näiden tilojen osuus kasvatusta paikoista on 30 prosenttia. Siten rakennemuutos tulee olemaan nopea, jos viljelijöiden suunnitelmat toteutuvat. Suunnitelmien toteutumiseen vaikuttaa myös tilojen vakuustilanne.

Seuraavassa taulukossa on esitetty vuosina 2007–2015 toteutettujen uudisrakennus- ja laajennusinvestointien keskikoot, hankkeiden lukumäärät ja keskimääräiset kustannusarviot. Mukana ovat myös ne maatilat, jotka eivät ole hakeneet takausta.

Taulukko 2. Vuosina 2007–2015 toteutetut uudisrakennus- ja laajennusinvestoinnit.

Vuosi	Lypsykarjarakennukset			Lihakarjarakennukset			Lihasiikat		
	Lehmä- määrä/ hanke	Hank- keita kpl	Kustannus- arvio euroa/hanke	Liha- nautoja/ hanke	Hank- keita kpl	Kustannus- arvio euroa/hanke	Liha- sikoja/ hanke	Hank- keita kpl	Kustannus- arvio euroa/hanke
2007	64	183	469 235	152	199	241 709	227	6	155 000
2008	73	92	561 304	168	79	289 114	1 672	1	720 000
2009	92	129	711 240	234	55	347 455	..	..	..
2010	78	102	686 176	177	55	296 727	1 614	38	853 947
2011	82	110	656 636	171	41	344 634	1 300	11	811 818
2012	89	84	785 000	137	38	269 211	1 586	3	1 123 333
2013	89	107	901 589	161	45	348 222	1 073	5	940 000
2014	74	158	583 228	154	58	300 000	1 065	2	795 000
2015	95	32	771 875	182	49	463 061	1 498	2	1 015 000

Vuosi	Lihasiipikarjarakennukset			Kasvihuoneet		
	Broiliera tai kalkunaa/ hanke	Hank- keita kpl	Kustannus- arvio euroa/hanke	Neliö- metriä/ hanke	Hank- keita kpl	Kustannus- arvio euroa/hanke
2007	49 923	13	502 308	1 784	97	290 825
2008	45 610	49	635 102	2 252	29	254 483
2009	..	..	..	..	..	..
2010	41 138	17	811 176	2 900	30	639 333
2011	41 850	4	955 000	3 336	14	426 429
2012	24 213	10	960 000	3 817	18	623 889
2013	40 978	11	920 000	11 756	18	1 388 889
2014	28 678	5	684 000	8 361	18	675 556
2015	36 500	5	1 002 000	7 886	29	779 310

Hankkeille myönnetyt takaukset

Valtiontakauksia käytetään pääasiassa suurimmissa investointihankkeissa, joissa vakuusva-
je on suurin ja ulkopuolisen takauksen saatavuus voi olla edellytys koko hankkeen toteut-
tamiselle. Takausta ei myönnetä, jos hakijalla on käytettävissään muuta vakuudeksi käypää
omaisuutta.

Vuonna 2012 niiden investointien hyväksytyt kustannusarvio, joihin myönnettiin valtion-
takaus, oli keskimäärin 950 000 euroa ja kustannusarvioiden keskihajonta oli 430 000 eu-
roa. Takausten keskiarvo oli 230 000 euroa ja takausten hajonta oli 130 000 euroa.

Vuonna 2015 myönnettyjen valtiontakausten hankekohtainen keskiarvo oli 260 000 euroa ja niiden keskihajonta oli noin 160 000 euroa. Takauksista kolme oli 500 000 euron suuruisia eli hankekohtaisen enimmäismäärän suuruisia. Takauksen kohteena olleiden investointihankkeiden hyväksytyt kustannusarvio oli vuonna 2015 keskimäärin 1 060 000 euroa ja kustannusarvioiden keskihajonta 860 000 euroa.

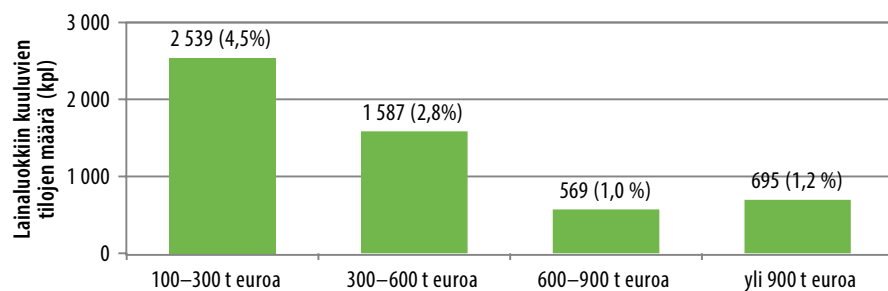
Taulukko 3. Takausten keskiarvo, keskihajonta ja hyväksytyt takauksen kohteena olevien hankkeiden keskimääräinen kustannusarvio vuosina 2012–2015.

	Takausten keskiarvo euroa	Takausten keskihajonta euroa	Hyväksytyt kustannusarvio euroa
2012	230 000	130 000	955 000
2013	220 000	87 000	764 000
2014	215 000	108 000	952 000
2015	260 000	160 000	1 060 000

Tilojen velkaantuneisuus

Tilojen velkaantuneisuus kasautuu etenkin sille osalle tiloja, jotka ovat viime vuosien aikana investoineet voimakkaasti tuotannon kehittämiseen. Tilastokeskuksen tietojen perusteella vuonna 2014 vähintään liikevaihdon verran velkaa oli noin 25 prosentilla lypsykarjatilasta, 42 prosentilla sikatiloista, 31 prosentilla siipikarjatilasta ja 24 prosentilla viljatilasta.

Maaliskuussa 2016 kaikkein velkaisimpien tilojen oli mahdollista hakea maa- ja puutarhatalouden väliaikaista kansallista lisätukea tilapäisen kannattavuuskriisin helpottamiseksi. Tukea myönnettiin yhteensä 5 390 maatilalle. Tukea saaneilla tiloilla oli maatalouteen kohdistuvaa vierasta pääomaa yhteensä noin 2,5 miljardia euroa. Aineiston perusteella 695 tilalla eli noin prosentilla kaikista Suomen tiloista on velkaa yli 900 000 euroa.

Kuvio 5. Maatilojen jakautuminen lainaluokkiin. Suluissa lainaluokkaan kuuluvien tilojen osuus kaikista Suomen maataloista.

3. Kehittämismuutokset

Makerasta rahoitettava takausjärjestelmä

Rahaston tulot muodostuvat pääasiassa lainasaamisista, edelliseltä vuodelta siirtyvistä sitomattomista varoista sekä mahdollisista talousarviosiirroista. Vuonna 2016 rahastolla on varoja käytettävissä noin 123 miljoonaa euroa, mutta tiedossa olevin tuloin rahaston käytettävissä olevien varojen arvioidaan laskevan siten, että vuonna 2020 käytettävissä olisi arviolta noin 53 miljoonaa euroa. Vuodelta 2016 ennakoitua siirtyvän sitomattomien varojen ja vuodelle 2017 noin 85 miljoonaa euroa ja TTS -suunnittelun yhteydessä tehdyn arvion mukaan vuodelta 2019 siirtyisi sitomattomia varoja vuodelle 2020 vain noin 36 miljoonaa euroa.

Suomalaisen ruuantuotannon kannattavuuden ja kauppataaseen parantaminen on yksi pääministeri Juha Sipilän hallitusohjelman kärkihankkeista. Toteutusta varten Makeraan osoitetaan yhteensä 90,0 miljoonan euron lisärahoitus vuosina 2016–2018. Lisärahoitus on käytettävissä maatalousinvestointien rahoitukseen sekä muihin hallitusohjelman ruuantuotannon kannattavuustavoitetta tukeviin toimenpiteisiin. Vuoden 2019 jälkeen investointien rahoittaminen Makerasta ja muun toiminnan jatkuminen nykyisessä laajuudessa vaatisi lisävaroja.

Makeran tase oli vuoden 2015 lopussa yhteensä noin 362 miljoonaa euroa (vuonna 2014 noin 425 miljoonaa euroa ja vuonna 2013 noin 504 miljoonaa euroa), josta merkittävä osa on sidottu aiempina vuosina myönnettyjen investointiavustusten maksamiseen. Etenkin lainasaamisten määrän nopeasti pienentyessä Makeran tulot vähenevät ja arvioidulla menotasolla Makeran taseen pieneneminen jatkuu. Lainasaamia oli vuoden 2010 lopussa 286 miljoonaa euroa, vuoden 2015 lopussa 97 miljoonaa euroa ja vuoden 2020 lopussa niitä on arviolta 16 miljoonaa euroa.

Tulevina vuosina tulojen väheneminen tulee voimakkaasti rajoittamaan myönnettävien avustusten sekä rahaston muiden menojen ja vastuiden, kuten valtiontakausten, määrää. Maatilojen rahoitusjärjestelyjä valmistelevalle työryhmälle väliraportissa tehtyjen esitysten

pohjalta annetun lain nojalla myönnettävien valtiontakausten aiheuttamat mahdolliset takaustappiot tullaan kattamaan Makeran varoin. Myös jo myönnettyjen valtionvastuuhyvitysten ja lainatakausten aiheuttamiin tappioihin on varauduttava, mikä osaltaan vaikuttaa Makeran varojen käyttöön. Vuoden 2015 lopussa valtion takaama lainamäärä oli yhteensä noin 40 miljoonaa euroa ja valtionvastuu -sitoumusten alainen pääoma 94,7 miljoonaa euroa.

Taulukko 4. Valtion vastuut 31.12.2015

Vastuu %	1.1.2015	Muutos 2015	31.12.2015
100	119 571 836,83	-25 515 191,62	94 056 645,21
80	1 387 287,59	-744 362,23	642 925,36
Yhteensä vastuusitoumukset	120 959 124,42	-26 259 553,85	94 699 570,57

Taulukko 5. Valtion takaama lainamäärä yhteensä vuoden lopussa, vuosina 2010–2015.

Vuosi	Euroa
2010	14 466 034
2011	21 141 214
2012	24 107 784
2013	25 969 272
2014	34 365 495
2015	40 005 073

Taulukko 6. Makeran varoista pankeille maksetut valtionlainoihin liittyvät valtionvastuuhyvitykset ja valtiontakauksen perusteella realisoituneet takausvastuut.

Vuosi	Realisoituneet takausvastuut	Valtionvastuuhyvitykset pankeille	Yhteensä	Saadut takausprovisiot
2010	360 000	4 778	364 778	195 629
2011	0	1 619 606	1 619 606	257 630
2012	227 231	141 161	368 391	309 995
2013	0	77 763	77 763	372 717
2014	70 000	31 508	101 508	451 925
2015	0	20 376	20 376	541 204
Yhteensä	657 231	1 895 191	2 552 422	2 129 099

Jotta valtiontakausta voitaisiin tarkoituksenmukaisella tavalla käyttää edistämään kaikkein suurimpien investointihankkeiden toteuttamista, sekä takausten myöntämisvaltuuden että hankekohtaisen takauksen enimmäismäärän tulisi olla riittävällä tasolla. Nykyisin vuosittainen takausten myöntämisvaltuus on ollut 10 miljoonaa euroa, mikä esimerkiksi vuonna 2016 on rajoittanut takausten myöntämistä. Hankkeiden koon kasvun vuoksi myöntämisvaltuuden tarpeen ennakoidaan lähivuosina olevan vuosittain noin 15–20 miljoonaa euroa. Tällä hetkellä hankekohtainen takauksen enimmäismäärä on 500 000 euroa, eikä sitä ole nostettu investointihankkeiden koon kasvaessa.

Rakennetukilain mukaan Makerasta myönnettävälle valtiontakaukselle on aina asetettava vastavakuus, jonka ei kuitenkaan tarvitse olla turvaava. Käytännössä tämä vaatimus lisää merkittävästi hallinnollista taakkaa sekä tuen hakijalle että päätöksentekijälle. Usein vastavakuus on myönnetyn takauksen määrään nähden suhteellisen pieni ja sitä kautta myös mahdollisessa realisointitilanteessa saatava hyöty hallinnolliseen taakkaan nähden pieni.

Tällä hetkellä takaushakemukset käsitellään siinä ELY -keskuksessa, mihin hankkeen investointitukihakemus on jätetty. Järjestelyyn siirryttiin Maaseutuviraston perustamisen yhteydessä, tätä aiemmin kaikki takaushakemukset käsiteltiin keskitetysti maa- ja metsätalousministeriössä. Valtiontakausta on viime vuosina myönnetty noin 30–40 hankkeeseen vuosittain. Käytännössä tämä tarkoittaa, että yhdessä ELY-keskuksessa vuosittain käsiteltävien takaushakemusten määrä on pieni, joissakin ELY-keskuksissa hakemuksia ei tule käsiteltäväksi edes vuosittain. Tässä tilanteessa osaamisen ylläpito on haastavaa ja vaatii tapausten määrään nähden paljon resursseja. Toisaalta hakemusten käsittely yhdessä investointitukihakemuksen kanssa tuo synergiaetuja muun muassa yrityksen taloudellisen tilanteen arvioinnissa ja alueella tapahtuva hakemusten käsittely mahdollistaa tarvittaessa tilakäynnit ja yritysten paremman tuntemuksen. Maakuntauudistus tulee vaikuttamaan osaltaan myös investointitukihakemusten käsittelyyn. Takaushakemusten käsittelyn mahdollista keskittämistä esimerkiksi Maaseutuvirastoon tai yhdelle tai useammalle alueelle on tarkoituksenmukaista tarkastella osana takausjärjestelmän kehittämistä. Tässä tulee ottaa huomioon tulevien maakuntien itsehallinto.

Finnveran takausmahdollisuudet maatalousinvestointien rahoittamiseen

Finnvera Oyj on valtion omistama erityisrahoittaja, joka tarjoaa rahoitusta yritystoiminnan alkuun, kasvuun ja kansainvälistymiseen sekä viennin riskeiltä suojautumiseen. Tarkoituksena on vahvistaa suomalaisten yritysten toimintaedellytyksiä ja kilpailukykyä tarjoamalla lainoja, takauksia ja vientitakuita. Finnveran takaustuotteita ovat muun muassa aloittaville

yrittäjille tarkoitettu alkutakaus sekä Finnvera -takaus. Finnveran rahoituspalveluja ei kuitenkaan ole kohdistettu maatalouteen kuuluvaan peltoviljelyyn tai karjatalouteen.

Suhteessa Makeran takausjärjestelmään Finnvera -takauksen suurimmat erot ovat käytävissä olevien takausresurssien määrässä, kerralla myönnettävän takauksen määrässä, takausmaksujen määräytymisessä ja riskinarvioinnissa. Myös käsittelyajoissa on eroja, Makerasta rahoitettavien takaushakemuksen käsittelyaika on sidottu investointitukihakemuksen käsittelyyn ja normaalisti hakemuksen käsittelyaika on ollut noin kaksi kuukautta kunkin tukijakson päättymisestä. Toisaalta Makeran puolella takaushakemus yhdistyy muuhun investointituen hakuun, eikä takauksen hakeminen aiheuta käsittelyaikaan muutoksia. Molemmissa järjestelmissä hakemuksen liitteeksi tarvitaan muun muassa liiketoimintasuunnitelma laskelmineen sekä perustiedot yrityksen toiminnasta. Vertailtu Makeran ja Finnveran takausjärjestelmistä on liitteenä 2.

Finnveran takauspäätökset tehdään Finnveran aluetoimistoissa, joita on tällä hetkellä 15 paikkakunnalla. Jos valtiontakausten myöntäminen koko maataloussektorille haluttaisiin mahdollistaa osana Finnveran toimintaa, tämä vaatisi tarkempaa lisäselvitystä ja yhteensovittamista.

Euroopan unionin rahoitusvälineet ja rahastot

Komissio pyrkii siihen, että elinkeinotoiminnan kehittämisessä, myös maataloussektorilla, otettaisiin käyttöön EU:n lainsäädännön mahdollistamia rahoitusvälineitä. Tarkoituksena on saada aikaan enemmän investointeja pienemmällä julkisella rahoituksella ja korvata avustuksia ottamalla käyttöön uusia rahoitusvälineitä. Toistaiseksi rahoitusvälineitä on otettu käyttöön vain muutamissa jäsenvaltioissa, mutta kiinnostusta asiaan on useissa maissa.

Maaseuturahaston osarahoitteisia rahoitusvälineitä voidaan käyttää maaseutuohjelmaan kirjattujen painopistealueiden mukaisten investointien rahoittamiseen. Rahoitusvälineillä voidaan tukea useita maaseuturahaston toimintaan sisältyviä toimenpiteitä edellyttäen, että ne kohdistetaan tilanteisiin, joissa rahoituksen saatavuudessa on haasteita. Ennen rahoitusvälineen käyttöönottoa on tehtävä ennakoarviointi, jossa selvitetään muun muassa alueen tämän hetkinen tila, sen erityispiirteet ja markkinahäiriöt. Lisäksi selvitetään, millaista lisäarvoa rahoitusvälineen käyttöön otto tuo ja millainen rahoitusväline on tarkoituksenmukaisin. Tämän vaiheen toteutus kestää muutamasta kuukaudesta yli vuoteen.

Maaseuturahaston tällä hetkellä mahdollistamia rahoitusvälineitä ovat:

1. Lainat tilanteissa, joissa yleinen lainansaanti on vaikeutunut tai estynyt. Lainoja on mahdollista tarjota esimerkiksi alhaisemmillä koroilla, pidemmällä takaisinmaksuajoilla tai pienemmällä vakuusvaateilla kuin ilman rahoitusvälineen kautta saatavia tukitoimia.
2. Mikroluotot, jotka on suunnattava esimerkiksi tilapäiseen, pieneen lainatarpeeseen vähäisin vakuusvaatimuksin.
3. Takaukset, jotka on suunnattu yrityksille tai viljelijöille, jotka pyrkivät investoimaan esimerkiksi luonnonvarojen tehokkaampaan käyttöön.
4. Pääomarahoitusta tai -sijoitusta, joka on suunnattu suuririskisille ja nopean kasvupotentiaalin yrityksille.

Rahoitusvälineitä voidaan yhdistää avustusten ja muiden tukimuotojen kanssa. Lisäksi siihen voidaan muokata erityisominaisuuksia, joissa esimerkiksi lyhennyksen suuruus vaihtelee markkinatilanteen mukaan. Rahoitusväline toteutetaan markkinoilla vallitsevan tarpeen mukaan ja sopimusehdot ja sopimuksen pituus neuvotellaan erikseen. EU:n sivustolle (<https://www.fi-compass.eu/>) on kerätty ohjeita prosessin vaiheista.

Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalalla käyttöön otetun pk-yritysaliteohjelman avulla pyritään helpottamaan pk-yritysten lainamahdollisuuksia parempien lainaehtojen kautta ja luomaan yrityksille paremmat mahdollisuudet saada rahoitusta riskialttiimmille, mutta taloudellisesti kannattaville hankkeille. Ohjelman toteuttaminen on alkanut rahoituslaitosten valinnalla ja ensimmäiset luottopäätökset on mahdollista tehdä vuonna 2017. Ohjelman mukaiset sopimukset koskevat lainojen myöntämistä 1) pk-yrityksille yrityksen perustamisen alkuvaiheen pääomaan, 2) yrityksen yleistöimintojen tehostamista varten tarvittavaan pääomaan ja 3) uusien hankkeiden toteuttamiseen tai uuden toiminnan kehittämiseen olemassa olevien yritysten toimesta tai yritysten pääsyyn markkinoille. Ohjelman toteuttaa Euroopan investointirahasto ja kansallisesta hallinnoinnista vastaa TEM. Rahaston hyväksymä rahoituslaitos myöntää lainat, joille rahasto myöntää 50 prosentin takauksen. Rahoituslaitokset tekevät rahoituspäätökset luotonsaajille itsenäisesti ilman viranomaisia omien luotonantoperusteidensa mukaisesti. Laina-aika ohjelmassa on 2–12 vuotta ja suurin hyväksyttävä lainamäärä on 10 miljoonaa euroa.

Pk-yritysaliteohjelman enimmäisvastuu on 200 miljoonaa euroa, mahdolliset tappiot korvataan ensin valtion rahoittamasta osuudesta. Vipuvaikutuksen ansiosta kokonaislainamäärän uskotaan kohoavan 400 miljoonaan euroon. Kyseisessä takausohjelmassa takauspääoma katetaan Suomen rakennerahasto-ohjelmasta irrotettavilla varoilla sekä Euroopan Investointipankin, Euroopan Investointirahaston sekä EU:n budjetin varoilla. Suomen osuus takauspääomasta on 40 miljoonaa euroa. Tästä 7,5 prosenttia on varattu palkkioiden ja mahdollisten ennakoimattomien menojen maksamiseen Euroopan investointirahastolle. Pääoma vapautetaan laina-aikojen päätyttyä toimenpiteiden loppumisen jälkeen.

4. Ehdotukset

Työryhmä toteaa, että tarkasteltaessa nykyisin käytössä olevia avustus-, laina- ja takausjärjestelmiä, voimassa olevaa kansallista ja EU-lainsäädäntöä, hyväksytyä maaseutuohjelmaa sekä ottaen huomioon maakuntauudistuksen ja ohjelmakauden vaihtumisen aiheuttamat tulevat muutokset, käynnissä olevan rahoituskauden osalta olisi perusteltua säilyttää nykyinen Makeran takausjärjestelmä. Järjestelmää tulisi kuitenkin kehittää samalla, kun valmistaudutaan koko rakennetukijärjestelmän uudistukseen tulevalle ohjelmakaudelle, jolloin osana kokonaisuutta on tarkasteltava myös EU:n rahoitusvälineiden käyttöön ottoa. Työryhmä pitää erittäin tärkeänä, että sekä kuluvalle että tulevalle ohjelmakaudella maatalousinvestointien rahoitusvälineenä on käytettävissä takausjärjestelmä helpottamassa ja mahdollistamassa maatalouden investointien rahoituksen järjestämistä.

Maatalousinvestointien takausmahdollisuuksien kehittämiseksi kuluvalle ohjelmakaudella työryhmä esittää seuraavaa:

- Luovutaan vastavakuuden edellyttämisestä takausta myönnettäessä, sillä vastavakuuden merkitys on useimmissa tapauksissa marginaalinen, mutta aiheuttaa silti suuren hallinnollisen selvitystaakan. Tarpeen mukaan tulee kehittää vastavakuusjärjestelmää tarkoituksenmukaisempia vakuusjärjestelyjä, esimerkiksi osakeyhtiöissä voitaisiin edellyttää henkilötakausta.
- Valtiontakausjärjestelmän toimivuuden lisäämiseksi maatilainvestointien rahoituksessa olisi tarvittaessa oltava mahdollista nostaa vuosittaista takausten myöntämisvaltuutta nykyistä korkeammalle tasolle erillisin Makeran budjetointiin liittyvin päätöksin. Tämä edellyttäisi myös Makerassa käytettävissä olevan pääoman määrän säilyttämistä odotettavissa olevien takaustappioiden määrää vastaavana. Työryhmä toteaa, että mikäli Makerasta ei voida osoittaa riittäviä resursseja takausten myöntämiseen tulevana vuosina, tulisi tarkastella mahdollisuuksia Finnveran takausten laajentamiseksi koskemaan kaikkia maatalousinvestointeja. Tämä edellyttäisi muutoksia Finnveran toimintaa ohjaaviin lakeihin.

- Kansallisen takausjärjestelmän ehtoja ja menettelyitä olisi kehitettävä entistä paremmin toiminta- ja kehityskelpoisten maatilojen tuottavuutta parantaviin investointeihin kannustaviksi sekä maatalousyrittäjän ja hallinnon kannalta nykyistä yksinkertaisemmiksi. Investointien koon kasvaessa on perusteltua tarkastella hankekoh- taista takauksen enimmäismäärän nostamista.

Työryhmä kiinnittää huomiota siihen, että takauksia myöntävien tahojen (ELY-keskukset, jatkossa maakunnat) osaamisen kehittämistä ja ylläpitämistä tulisi edesauttaa keskushal- linnon toimesta. Tämä voitaisiin toteuttaa siten, että Maaseutuvirastosta tai yhdestä asiaan erikoistuneesta ELY-keskuksesta olisi saatavilla tukea ja osaamista päätöksenteon avuksi. Vaihtoehtoisesti takauspäätösten tekeminen voitaisiin keskittää yhteen viranomaiseen, jolloin takausjärjestelmän hallinnoinnin vaatima erityisosaaminen voitaisiin turvata.

Työryhmä katsoo, että rahoituskaudella 2014–2020 ei ole tarkoituksenmukaista ottaa maa- talousinvestoinneissa käyttöön EU-lainsäädännön mukaisia rahoitusvälineitä, koska nykyi- sen maaseutuohjelman rahoitus on jo allokoitu toimenpiteittäin ja eräissä toimenpiteissä jo suurelta osin sidottu. Ohjelmärahoituksen irrottaminen rahoitusvälineitä varten vaatisi muun muassa ohjelman strategian muuttamista sekä laajoja neuvotteluita komission ja sidosryhmien kanssa. Todennäköisesti tämä tarkoittaisi käytännössä, että rahoitusvälinettä ehdittäisiin soveltaa vain noin kahden vuoden ajan ennen uuden ohjelmakauden käyn- nistymistä. Nykyisin käytössä olevilla investointien rahoitusmuodoilla voidaan toistaiseksi tukea maatalousinvestointeja verrattain tarkoituksenmukaisella tavalla. Esimerkiksi kor- kotuen avulla korkotaso saadaan pienemmäksi kuin rahoitusvälineen mukaisen takauk- sen avulla ja valtiontakauksella voidaan kattaa pankkilainoitukseen mahdollisesti liittyvä takausvajetta. Rahoitusvälineiden käyttöön ottoon liittyvään etukäteisvalmisteluun tulisi kuitenkin panostaa ja luoda valmiuksia siihen, että tarvittaessa ne olisivat käyttöön otetta- vissa heti seuraavan ohjelmakauden alussa.

Maatalousinvestointien takausmahdollisuuksien kehittämiseksi tulevalle ohjelmakaudella työryhmä esittää seuraavaa:

- On ensiarvoisen tärkeää, että käytettävissä olevien rahoitusvälinei- den avulla voidaan turvata investointien rahoitusmahdollisuudet. Vielä ei tiedetä seuraavan ohjelmakauden rahoitusvälineitä koskevia ehtoja, mutta jos ne ovat hallinnollisesti nykyistä joustavammat, voi olla perusteltua ottaa käyttöön myös uusia rahoitusvälineitä ny- kyisin käytössä olevien lisäksi. Uusien rahoitusvälineiden käyttöön ottoon liittyvän päätöksenteon tueksi tarvitaan vielä lisää selvityksiä niiden soveltuvuudesta osaksi maatalouden investointitukijärjestel-

mää samoin kuin käyttöön oton hyödyistä ja haasteista sekä viljelijöiden että hallinnon näkökulmasta.

- Työryhmä arvioi, että tulevalla ohjelmakaudella maatalouden investoinneissa takauksen lisäksi tarvitaan myös investointiavustuksia, joiden avulla tukea pystytään kohdentamaan aktiiviviljelijöille ja osaltaan pienentämään investointeihin liittyviä riskejä.
- Kansallisen takausjärjestelmän ehtoja ja menettelyitä olisi kehitettävä entistä paremmin toiminta- ja kehityskelpoisten maatilojen tuotavuutta parantaviin investointeihin kannustaviksi sekä viljelijöiden ja hallinnon kannalta nykyistä yksinkertaisemmiksi.
- Makeran mahdollisuudet toimia takausrahastona seuraavalla ohjelmakaudella riippuvat Makeran taloudellisesta asemasta, jota voidaan vahvistaa tarvittaessa joko hallinnonalan kehityksen puitteissa määrärahoja uudelleen kohdentamalla tai lisäämällä kehitykseen varoja niin erikseen päätettäessä.
- Takauksen kohteena olevilta maatioilta tulee jatkossakin takausta myönnettäessä edellyttää pitkän aikavälin kannattavuutta

Liite 1.Voimassa olevan lainsäädännön mukaiset valtiontakauksen ehdot ja menettelyt

1	Valtiontakauksen kohteena olevien lainojen pääomaa saa samanaikaisesti olla maksamatta enintään 80 miljoonaa euroa.	(L 1476/2007, 18 § 1 mom.)
2	Valtiontakaus voidaan myöntää korkotukilainan tai muun normaaliehtoisen lainan pääoman, koron sekä muiden luottoehtojen mukaisten maksujen suoritusten vakuudeksi. Valtiontakauksen määrä ei saa ylittää tuettavan toimenpiteen kokonaiskustannuksia.	(L 1476/2007, 18 § 2 mom.)
3	Valtiontakaus voidaan myöntää sellaiselle hakijalle, jolla ei ole maatilän hallintaan, sijaintiin tai muihin vastaaviin syihin liittyen lainan saamiseksi riittäviä vakuuksia. Valtiontakausta ei myönnetä, jos hakijalla on käytettävissään muuta vakuudeksi käypää omaisuutta.	(L 1476/2007, 18 § 3 mom.)
4	Valtiontakauksen myöntämisen edellytyksenä on, ettei takauksen myöntämiseen liity merkittäviä riskejä ja että takaukselle asetetaan vastavakuus. Vastavakuuden ei tarvitse olla turvaava. Lisäksi edellytyksenä on, että luotonantaja antaa tukihakemuksessa esitetyistä lainaa koskevista tiedoista puoltavan lausunnon.	(L 1476/2007, 18 § 4 mom.)
5	Valtiontakaus myönnetään täytetäkauksena. Takauksen kohteena olevan lainan tai sen erän nostamista varten tuen saajan on hankittava 38 §:ssä tarkoitettu lupa*. Lupa on esitettävä luotonantajalle ennen nostoa. * <i>Nostolupa</i>	(L 1476/2007, 26 § 1 mom.)
6	Valtiontakaus tulee voimaan sen jälkeen, kun tuen kohteena oleva laina tai sen ensimmäinen erä on nostettu, 55 §:n 1 momentissa tarkoitettu kertamaksu on suoritettu ja vastavakuus on asetettu. Takaussitoumus ei sido valtiota, jos edellä tarkoitettuja toimenpiteitä ei ole toteutettu kahden vuoden kuluessa valtiontakauksen myöntämisestä tai 27 §:ssä* säädetyistä ehtoja ei noudateta. * <i>Lainan siirtäminen ja lainaehtojen muuttaminen</i>	(L 1476/2007, 26 § 2 mom.)
7	Sen lisäksi, mitä tässä laissa säädetään, valtiontakaukseen sovelletaan, mitä takauksesta ja vierasvelkapanntauksesta annetussa laissa (361/1999) säädetään. Valtiontakauksen vanhentumiseen ei kuitenkaan sovelleta, mitä mainitun lain 19 §:n 3 momentissa säädetään.	(L 1476/2007, 26 § 3 mom.)
8	Jollei korkotukilainaan kohdistu valtiontakausta, laina saadaan siirtää ja sen ehtoja muuttaa rajoituksetta sen jälkeen, kun korkotuen maksaminen on päättynyt.	(L 1476/2007, 27 § 3 mom.)
9	Valtiontakausta koskevia tietoja säilytetään takauksen voimassaolon ajan tai, jos valtion takaajan vastuu on toteutunut, niin kauan kuin takautumissaatavaa voidaan periä. Jos kysymys on Euroopan unionin osaksi rahoittamaan ohjelmaan sisältyvästä tuesta, tietoja säilytetään viisi vuotta siitä, kun Euroopan komissio suorittaa ohjelman viimeisen unionin rahoitusosuuden maksun.	(L 1476/2007, 43 §)
10	Luotonantajan tulee takauksen kohteena olevaa lainaa hoitaessaan ottaa huomioon valtion etu takaajana. Luotonantajan on viivytyksettä ilmoitettava Maaseutuvirastolle sellaisista tuen saajan taloudellista asemaa, tuen kohteena olevaa lainaa tai lainan vakuutena olevan omaisuuden arvoa koskevasta muutoksesta, jolla voi olla vaikutusta valtion asemaan takaajana.	(L 1476/2007, 54 § 2 mom.)
11	Valtiontakauksesta peritään tuen saajalta maksu, joka määräytyy prosentuaalisena osuutena takauksen kohteena olevan lainan määrästä. Maksu on enintään 200 euroa. Lisäksi peritään kahdesti vuodessa maksu, joka määräytyy prosentuaalisena osuutena takauksen kohteena olevan lainan jäljellä olevasta määrästä. Maksut tuloutetaan maatilatalouden kehittämisrahastoon.	(L 1476/2007, 55 § 1 mom.)
12	Edellä 1 momentissa tarkoitettujen maksun välittää valtiolle luotonantaja. Maaseutuvirasto suorittaa luotonantajalle korvauksen edellä tarkoitettujen tehtävien hoitamisesta. Korvaus maksetaan maatilatalouden kehittämisrahaston varoista.	(L 1476/2007, 55 § 2 mom.)
13	Valtion takaajan vastuuseen sekä takautumisoikeuteen liittyvästä edunvalvonnasta vastaa Maaseutuvirasto.	(L 1476/2007, 56 § 1 mom.)
14	Maaseutuvirasto voi päättää, että valtion takautumissaatavaa ei peritä sellaiselta tuen saajalta, jonka ei voida katsoa kohtuudella selviytyvän maksusta pysyvän työkyvyttömyyden, pitkäaikaisen työttömyyden, huoltovelvollisuuden tai muun näihin verrattavan syyn perusteella.	(L 1476/2007, 56 § 2 mom.)
15	Takaajan vastuun toteutumisesta aiheutuvat maksut suoritetaan maatilatalouden kehittämisrahaston varoista. Takautumisoikeuden perusteella saadut korvaukset tilitetään mainittuun rahastoon.	(L 1476/2007, 56 § 3 mom.)

16	Valtiontakauksen myöntämisen edellytyksenä on, että lainaohjelman mukaiset vuotuiset lyhennysmaksut ovat kaikki yhtä suuria.	(VNa 240, 31 § 1 mom.)
17	Valtiontakaukseen sisältyvä tuki ei voi ylittää tukikohteen kokonaistuen enimmäismäärää. Jos samaan tarkoitukseen valtiontakauksen lisäksi haetaan sekä korkotukilainaa että avustusta ja myönnettävä tuki ylittäisi tukikohteen kokonaistuen enimmäismäärän, valtiontakaukseen sisältyvän tuen määrä vähennetään ensin korkotuesta siten, että takaukseen sisältyvä tuki voi vähentää korkotuen määrän enintään puoleen siitä määrästä, joka muuten voitaisiin korkotukena tarkoitukseen myöntää, ja loppuosa takaukseen sisältyvän tuen määrästä vähennetään avustuksesta. Jos samaan tarkoitukseen haetaan valtiontakausta ja avustusta, vastaava vähennys tehdään avustuksen määrästä.	(VNa 240, 31 § 2 mom.)
18	Valtiontakaus myönnetään ensisijaisesti lainalle, joka käytetään toimintaan, jossa merkittävästi uusitaan tuotantomenetelmiä tai jonka avulla laajennetaan maatalan tuotantotoimintaa. Toiminnassa ei saa olla merkittäviä rahoitukseen liittyviä riskejä.	(VNa 240, 32 § 1 mom.)
19	Yhtä maatilaa kohden saa olla valtiontakauksia voimassa enintään 2 500 000 euroa. Jos maatilalla toimii valtiontakausta hakevan yrityksen lisäksi muu yritys, niiden yhteenlaskettu takausten määrä ei saa ylittää edellä mainittua määrää. Jos samalla yrityksellä on useita maatiloja tai maatalan osia, yrityksellä voi olla yhteensä valtiontakauksia voimassa kuitenkin enintään edellä mainittu määrä.	(VNa 240, 32 § 2 mom.)
20	Valtiontakaus voi ainoastaan erityisestä syystä olla suurempi kuin 30 prosenttia toimenpiteen kokonaisrahoituksesta. Jos samaan investointiin on myönnetty tai myönnetään avustusta, avustus ja valtiontakaus yhteensä eivät saa ylittää 70 prosenttia tuen kohteena olevan investoinnin kokonaisrahoituksesta.	(VNa 240, 32 § 3 mom.)
21	Jos tuettavan investoinnin hyväksytyt kustannusarvio tai tarjous ylittää tukikelpoisten kustannusten enimmäismäärän, valtiontakaus voidaan myöntää hyväksytyt tukikelpoiset kustannukset ylittävää lainan osaa varten vain, jos takaukseen sisältyvä tuki yhdessä avustuksen ja samaan tarkoitukseen myönnettyyn lainaan liittyvän tuen kanssa ei ylitä hyväksytyihin tukikelpoisiin enimmäiskustannuksiin perustuvaa tuen enimmäismäärää.	(VNa 240, 32 § 4 mom.)
22	Valtiontakaukseen sisältyvän tuen määrä on vähintään 0,15 prosenttia mutta enintään 5,0 prosenttia koko takauksen määrästä. Valtiontakaukseen sisältyvän tuen määrän laskennassa noudatetaan komission päätöstä K(2011) 1321 lopullinen.	(VNa 240, 33 § 1 mom.)
23	Maa- ja metsätalousministeriö ilmoittaa vuosittain etukäteen kunakin vuonna myönnettäviä valtiontakauksia varten valtiontakaukseen sisältyvän tuen määräksi katsottavan osuuden valtiontakauksen määrästä.	(VNa 240, 33 § 2 mom.)
24	Valtiontakaukselle on annettava vastavakuus, joka voi olla kiinteistö- tai yritysikiinnitys. Yhteisömuotoiselta yritykseltä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus voi edellyttää myös henkilötakausta yhteisön osakailta ja jäseniltä.	(VNa 240, 34 §)
25	Valtiontakausta myönnettäessä peritään lainan saajalta luottolaitoksen välityksellä valtiolle kertamaksu, jonka suuruus on 0,75 prosenttia takauksen määrästä, kuitenkin enintään 200 euroa. Lisäksi takauksesta peritään lainan saajalta puolivuositain jälkikäteen maksu, jonka suuruus on 0,75 prosenttia takauksen kulloinkin jäljellä olevasta määrästä. Takauksesta perittävät maksut on maksettava vuosittain kahdessa erässä huhtikuun ja lokakuun viimeisenä päivänä.	(VNa 240, 48 § 1 mom.)
26	Rakennetukilain 52 §:n 1 momentissa* tarkoitettu luotonantaja voi hakea Maaseutuvirastolta puolivuositain takausluoton hoitamisesta korvauksena 0,2 prosenttia takauksen kulloinkin jäljellä olevasta määrästä. <i>* Luottolaitoksen hyväksyminen</i>	(VNa 240, 48 § 2 mom.)
27	Edellä 3–7, 9, ja 10 §:ssä* tarkoitettua investointia varten otetulle lainalle voidaan myöntää valtiontakaus. Valtiontakauksen enimmäismäärä investointia kohden on 500 000 euroa. Valtiontakaus voi koskea enintään 80 prosenttia takauksen kohteena olevan lainan määrästä koko laina-aikana. <i>* Lypsy- ja nautakarjalalous, Sikatalous, Lihasiipkarjalalous, Lammas- ja vuohitalous, Hevostalous, Turkistalous, Kasvihuonetuotanto.</i>	(VNa 241, 20 §)

Liite 2. Makeran ja Finnveran takausjärjestelmien vertailu.

	Makera	Finnvera
Takauksen enimmäismäärä	Yhtä maatilaa kohden valtiontakauksia saa olla voimassa enintään 2 500 000 euroa. Pääsääntöisesti takauksen määrä hankkeessa on enintään 30 % investoinnin kokonaisrahoituksesta. Valtiontakauksen enimmäismäärä investointia kohden on 500 000 euroa. Valtiontakaus voi koskea enintään 80 % takauksen kohteena olevan lainan määrästä koko laina-aikana.	Finnvera -takauksessa ei euromääräistä enimmäismäärää, yleensä 50 % lainan määrästä.
Takauksesta perittävät maksut	Kertamaksu 200 euroa, lisäksi puolivuositain 0,75 % lainan jäljellä olevasta pääomasta.	Finnvera -takauksessa toimitusmaksu lainan koon mukaan, vähintään 150 euroa, voi nousta tuhansiin euroihin. Vuotuinen takausprovisio tapauskohtaisesti riskiluokituksen ja laina-ajan mukaan, yleisesti vaihtelee 2–4 % jäljellä olevasta pääomasta, voi olla jopa 6 %.
Takausaika	Enintään lainan kestoajalle	Tapauskohtaisesti
Takaustyypit	Tiettyihin maatalouden investointeihin myönnettävä valtion takaus.	Finnvera -takaus pienille ja keskiuurille yrityksille.
Riskiarviointi	Valtiontakauksen myöntämisen edellytyksenä on, ettei takauksen myöntämiseen liity merkittäviä riskejä ja että takaukselle asetetaan vastavakuus. Vastavakuuden ei tarvitse olla turvaava. Lisäksi edellytyksenä on, että luotonantaja antaa tukihakemuksessa esitetyistä lainaa koskevista tiedoista puoltavan lausunnon.	Finnvera -takauksessa tehdään yritystutkimus, arvioidaan kannattavan liiketoiminnan edellytyksiä, yrityksen tavoitteita, strategiaa, kehittämissuunnitelmia ja markkinatilannetta. Seitsenportainen riskiluokitus, joka vaikuttaa mm. takauksen hintaan.
Vastavakuus	Vaaditaan aina	Tapauskohtaisesti
Hakeminen ja käsittely	Jatkuva haku, päätökset tehdään tukijakoittain noin kahden kuukauden kuluessa tukijakson päättymisestä. Hakemuksen lisäksi toimitettava maatalon omistusselvitys ja hakijan tilaa/tiloja koskevat rasiustodistukset. Käytännössä takaushakemus liittyy aina investointitukihakemukseen, jonka mukana toimitettu liitteenä liiketoimintasuunnitelma, verotustiedot, mahdolliset vuokrasopimukset, velkaluettelo, yhtiöjärjestys ja yhteisön osalta kauppakisteriote sekä ote pöytäkirjasta, josta ilmenee hankepäätös.	Jatkuva haku ja päätöksenteko, Finnvera -takauksessa keskimäärin muutama viikko. Hakemuksen liitteeksi vaaditaan liiketoimintasuunnitelma, tulossuunnitelma, rahoitussuunnitelma, tilinpäätöstiedot kolmelta edelliseltä ja kuluvalta vuodelta, yrittäjän CV sekä yhtiöjärjestys/ yhtiösopimusasiakirjat.
Yritystutkimus/tila- tai yrityskäynti	Hakemus ratkaistaan paikallisissa ELY-keskuksissa, tilakäynti tarvittaessa resurssien puitteissa.	Hakemus ratkaistaan alueellisissa palvelukeskuksissa, joissa tehdään yritystutkimus sekä tarvittaessa yrityskäynti.
Takausresurssit	Yhteensä takauksia voi olla voimassa 80 milj. euroa, vuosittainen myöntämisvaltuus Makeran käyttösuunnitelmassa (vuonna 2016 myöntämisvaltuus 10 milj. euroa). takauksia myönnetty vuosittain 30–40 kpl.	
Hakemiseen liittyvä neuvonta	Pankit, ELY-keskusten ohjaus, neuvontajärjestön/ yksityisten palveluntarjoajien maksullista neuvontaa	Pankit, uusyrittäjäkeskus (maksutonta)

Maa- ja metsätalousministeriön vuonna 2017 julkaisemat työryhmämuistiot
Arbetsgruppspromemorior publicerade av Jord- och skogsbruksministeriet år 2017

2017:1 Maatilojen rahoitusjärjestelyjä valmistelevan työryhmän loppuraportti

